

DEPARTMENT FOR ARCHIVES AND RECORDS KEEPING
OF THE MINISTRY OF JUSTICE OF THE REPUBLIC OF BELARUS
NATIONAL HISTORICAL ARCHIVES OF BELARUS

Archivarius

Collection of scientific papers and articles

Volume 15

Minsk
NHAB
2017

ДЭПАРТАМЕНТ ПА АРХІВАХ І СПРАВАВОДСТВУ
МІНІСТЭРСТВА ЮСТЫЦЫІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТАРЫЧНЫ АРХІЎ БЕЛАРУСІ

Архіварыус

Зборнік навуковых паведамленняў і артыкулаў

Выпуск 15

Мінск
НГАБ
2017

УДК [930.22+94(476)«15/19»(082)]
ББК 79.3(Бел)+63.3(4Бел)41
А87

Рэкамендавана да друку Вучоным саветам
Нацыянальнага гістарычнага архіва Беларусі

Рэдакцыйная калегія:

*Г. Я. Галенчанка, В. Ф. Голубеў (галоўны рэдактар), У. М. Дзянісаў,
В. І. Кураш, Д. В. Лісейчыкаў, Д. Ч. Матвейчык, А. Рахуба,
А. Я. Рыбакоў, А. Л. Самовіч, В. В. Урублеўскі (адказны рэдактар),
М. Ф. Шумейка, Д. У. Яцэвіч*

Рэцэнзенты:

доктар філалагічных навук *А. І. Мальдзіс*,
кандыдат гістарычных навук *С. У. Жумар*

У адпаведнасці з загадам старшыні Вышэйшай атэстацыйнай камісіі
Рэспублікі Беларусь ад 1 лютага 2012 г. № 21 зборнік навуковых
прац «Архіварыус» уключаны ў Пералік навуковых выданняў
Рэспублікі Беларусь для апублікавання вынікаў дысертацыйных
даследаванняў па гістарычных навуках

ISSN 2225-4412

© Дзяржаўная ўстанова
«Нацыянальны гістарычны
архіў Беларусі», 2017

Рэзюмэ

АНТАНОВІЧ ЗІНАІДА ВАСІЛЬЕЎНА, кандыдат гістарычных навук, дацэнт, дацэнт кафедры крыніцазнаўства гістарычнага факультэта Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта.

«Скасаванне шлюбу ў праваслаўнай царкве ў канцы XVIII – пачатку XX ст. (наводле матэрыялаў Нацыянальнага гістарычнага архіва Беларусі)»

У артыкуле прасочваюцца ўдасканаленне нарматыўна-прававога рэгулявання і змены прычын скасавання шлюбаў, а таксама асаблівасці дакументавання судовай дзейнасці праваслаўных кансісторый на беларускіх землях у канцы XVIII – пачатку XX ст. Аўтарам вызначаны і абгрунтаваны тры віды разрыву сямейных адносін: прызнанне шлюбу незаконным (непаўналеце аднаго з супружнікаў, чацвёрты шлюб, кровазмяшэнне, бігамія і інш.), скасаванне шлюбу (распушта, працяглая адсутнасць аднаго з супружнікаў, фізічны гвалт і інш.) і дазвол на асобнае пражыванне супружнікаў (пераважна, фізічнае насілле). Адпаведна структуры судаводства кансісторый аб скасаванні шлюбу і яго нарматыўным рэгуляванні вылучаюцца тры найбольш значныя этапы: канец XVIII ст. – 1841 г.; 1842–1880-я гг.; канец XIX – пачатак XX ст.

ВАРАБЕЙ ТАЦЦЫНА ПЯТРОЎНА, аспірант кафедры этналогіі, музейлогіі і гісторыі мастацтваў гістарычнага факультэта Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта.

«Касцёл Св. Яна Хрысціцеля ў Сталовічах – помнік «віленскага барока» (наводле інвентароў XVIII–XIX стст.)»

На падставе некалькіх інвентароў з фонду «Магілёўская рымска-каталіцкая кансісторыя» Нацыянальнага гістарычнага архіва Беларусі (1786, 1833, 1845 гг.) зроблена спроба рэканструяваць знешні і ўнутраны выгляд касцёла Св. Яна Хрысціцеля ў Сталовічах – помніка «віленскага барока» (1740–1746), перабудаванага ў праваслаўную царкву ў 1860–1880-х гг. У значнай ступені аўтар грунтуецца на працоўках польскага мастацтвазнаўцы С. Лоранца, які яшчэ ў міжваенны перыяд прааналізаваў інвентары за 1746, 1759, 1765, 1793 гг. Зварот да больш ранніх інвентароў і публікацый беларускага даследчыка В.С. Пазднякова дазваляе ўдакладніць шэраг істотных момантаў з гісторыі адзінай святыні Мальтыйскага ордэна ў ВКЛ.

Волкаў Мікалай Аляксандравіч, кандыдат гістарычных навук, старшы навуковы супрацоўнік адзела публікацыі дакументаў

Нацыянальнага гістарычнага архіва Беларусі, навуковы супрацоўнік Інстытута гісторыі Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі; **ЛІНЕВІЧ СЯРГЕЙ БАРЫСАВІЧ**, навуковы супрацоўнік аддзела археалогіі першабытнага грамадства Інстытута гісторыі Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі.

«Гісторыя і ваенны патэнцыял Жаберскага замка паводле пісьмовых і археалагічных крыніц»

На цяперашні час Жаберскі замак з'яўляецца цікавым, але маладаследаваным археалагічным помнікам. У першай палове XVI ст. у Жаберы існаваў двор, які з'яўляўся цэнтрам вялікага маёнтка. У другой палове XVII ст. на яго месцы намагананнямі Я.К. Дольскага быў узведзены бастыённы замак, які стаў адным з найбольш значных рэзідэнцыяльных і абарончых комплексаў у рэгіёне. Яго ваенны патэнцыял значна ўзрос у пачатку XVIII ст. пры М.С. Вішнявецкім, які забяспечыў фартэцыю значным арсеналам і гарнізонам. Нягледзячы на гэта, Жаберскі замак не змог супрацьстаяць у 1706 г. арміі Карла XII, капітуляваў і быў разбураны. Згадкі ў пісьмовых крыніцах і археалагічныя знаходкі сведчаць аб тым, што ў час разбурэння фартэцыі шведы затапілі побач з ёй значную частку ўзбраення і боепрыпасаў. На цяперашні час зроблены першыя крокі па археалагічным вывучэнні помніка, і правядзенне далейшых даследаванняў выглядае перспектыўным.

Волкаў Мікалай Аляксандравіч (гл. вышэй); **Скеп'ян Ніна Анатольеўна**, кандыдат гістарычных навук, запрошаны выкладчык Інстытута ўсходнеўрапейскіх даследаванняў філасофскага факультэта Карлаўскага ўніверсітэта ў Празе.

«Памяці Юрыя Мікалаевіча Бохана (21.02.1966 – 13.04.2017)»

Доктар гістарычных навук Юрый Мікалаевіч Бохан заклаў асновы зброязнаўства ў беларускай гістарычнай навуцы, паспяхова працаваў над вывучэннем розных аспектаў гісторыі ваеннай справы, матэрыяльнай культуры і ўрбаністыкі Вялікага Княства Літоўскага XIV–XVI стст. Раптоўная смерць даследчыка стала непараўнай стратай для беларускай гістарычнай навуцы.

Глінскі Яўген Станіслававіч, вядучы навуковы супрацоўнік аддзела публікацыі дакументаў Нацыянальнага гістарычнага архіва Беларусі.

«Зямянская супольнасць вёсак Вужа і Прарокаўшчына Слуцкага княства ў другой палове XVII – першай трэці XIX ст.»

У артыкуле аналізуецца фарміраванне і функцыянаванне лакальнай супольнасці зямян (насельніцтва, якое несла службу ў ваенных падраздзяленнях Слуцкага княства), якія жылі ў вёсках Вужа і Прарокаўшчына, што належалі да маёнтка Грозава. Адзначаецца, што склад гэтай зямянскай супольнасці заставаўся стабільным да канца XVIII ст. У яе межах у другой палове XVII – пачатку XVIII ст. вылучылася некалькі родаў (сем'і Філона Корбута, Андрэя Жоўрыда, Матэвуша Асяеўскага), прадстаўнікі якіх з пакалення ў

пакаленне неслі непасрэдную ваенную («казацкую») службу і распараджаліся найбольшымі зямельнымі надзеламі. Пасля далучэння беларускіх зямель да Расійскай імперыі саслоўнае і тэрытарыяльнае адзінства жыхароў Вужы і Прарокаўшчыны было разбурана – пад пагрозай запрыгонвання частка змян выехала з маентка Грозава, а большасць з тых, хто застаўся, не здолела пацвердзіць дваранскі статус і была пераведзена ў аднадворцы.

Доўнар Аляксандр Барысавіч, кандыдат гістарычных навук, загадчык аддзела крыніцазнаўства і археаграфіі Інстытута гісторыі Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі.

«Новыя матэрыялы па гісторыі Мінска XVI–XVIII стст. з фондаў Расійскага дзяржаўнага гістарычнага архіва»

У артыкуле прыведзены рэстр справы 884 Г фонду 822 (вопіс 11) Расійскага дзяржаўнага гістарычнага архіва. Праводзіцца крыніцазнаўчая характарыстыка дакументаў дадзенай справы, падкрэсліваецца іх значнасць для даследавання гісторыі Мінска, вывучэння аб'ектаў нерухомасці горада ў XVI–XVIII стст. Складзены спіс гарадскіх ураднікаў XVI–XVII стст., выяўленых у дакументах справы. Апублікаваны дакумент продажу крамы на мінскім рынку 1542 г.

Еўстрацьёў Алег Ігаравіч, магістр гістарычных навук, аспірант кафедры гісторыка-культурнай спадчыны Беларусі Рэспубліканскага інстытута вышэйшай школы (г. Мінск).

«*«Куроніка» ў Таемным дзяржаўным архіве прускай культурнай спадчыны ў Берліне (Германія)*»

Артыкул прысвечаны характарыстыцы дакументаў па гісторыі герцагства Курляндыя і Семігалія, якія захоўваюцца ў Таемным дзяржаўным архіве прускай культурнай спадчыны ў Берліне (Германія). Прыводзіцца апісанне зместу фондаў архіва, якія закранаюць розныя аспекты гісторыі Курляндскага герцагства. Артыкул утрымлівае сіднатуры спраў з фондаў архіва, якія адносяцца да гісторыі герцагства Курляндыя і Семігалія. У сувязі з гэтым ён можа служыць дапамогай у правядзенні даследаванняў, якія тычацца дадзенага рэгіёна Усходняй Прыбалтыцы ў перыяд ранняга Новага часу.

Кароль Маргарыта Міхайлаўна, магістр гістарычных навук, старшы навуковы супрацоўнік аддзела публікацыі дакументаў Нацыянальнага гістарычнага архіва Беларусі.

«*Супраціўленне пераводу ў праваслаўе каталіцкага насельніцтва беларускіх губерняў пасля паўстання 1863–1864 гг.: дзейнасць «падбухторшчыкаў» і рэакцыя ўлад*»

Разглядаецца рэакцыя расійскіх улад на выпадкі супраціўлення прымусоваму пераводу ў праваслаўе пасля падаўлення паўстання 1863–1864 гг. Адзначаецца, што мясцовая адміністрацыя адмаўляла былым каталікам і ўніятам

(пераважна сялянам) у актыўнай ролі ў адстойванні ранейшага веравызнання і ўскладала адказнасць за непадпарадкаванне на разнастайныя групы «падбухторшчыкаў». Галоўнымі сярод іх лічыліся ксяндзы, шляхта і мясцовыя грамадскія актывісты, якія маглі не належаць да прывілеяваных саслоўяў. Аўтар прыходзіць да высновы, што часцей за ўсё галоўнымі арганізатарамі супраціўлення пераводу ў праваслаўе з'яўляліся не знешнія падбухторшчыкі, а самі сяляне, дакладней, найбольш паважаныя і аўтарытэтыныя сярод іх.

Лісейчыкаў Дзяніс Васільевіч, кандыдат гістарычных навук, намеснік дырэктара Нацыянальнага гістарычнага архіва Беларусі.

«Ад Невеля да Люцына: візіты ўніяцкіх цэркваў Полацкай пратанойі 1684 г.»

У артыкуле разглядаецца арганізацыя і правядзенне генеральных візітацый уніяцкіх цэркваў Полацкай епархіі ў XVII ст. У яе склад уваходзілі храмы на тэрыторыі Віцебскага, Інфлянцкага, Мсціслаўскага, Полацкага ваяводстваў, а таксама Браслаўскага павета Віленскага ваяводства Рэчы Паспалітай. Аналізуецца фармуляр запаўнення пратакола вынікаў праверкі, з'яўленне новых раздзелаў і рубрык. Акрэслена кола пытанняў, якія фіксуюцца ў візітах. У якасці прыклада публікуецца поўны тэкст захаванага фрагмента візітаў цэркваў Полацкага і Інфлянцкага ваяводстваў 1684 г. Сярод іншага, гэта самыя раннія падрабязныя дакументы аб дзейнасці ўніяцкіх парафій на тэрыторыі сённяшняй Латвіі. Сетка функцыянавання парафій «грэцкага абраду» адлюстроўвае межы рассялення «русінскай» этнаканфесійнай супольнасці ў рэгіёне і дае магчымасць акрэсліць мяжу ўстойлівых культурных уплываў Полацка.

Матвейчык Дзмітрый Часлававіч, кандыдат гістарычных навук, загадчык аддзела публікацыі дакументаў Нацыянальнага гістарычнага архіва Беларусі.

«Палітыкі супраць навукоўцаў: дыскусіі вакол зборніка дакументаў «1863 год на Меншчыне» (1928–1930 гг.)»

Аналізуецца стаўленне некаторых дзеячаў навукі і палітыкі да зборніка дакументаў «1863 год на Меншчыне», выдадзенага супрацоўнікамі Інстытута беларускай культуры ў 1927 г., асвятляюцца асноўныя дыскусіі, якія вяліся на старонках савецкай прэсы, паказваюцца аргументы і контраргументы розных дыскусантаў. Выказваецца меркаванне, што гэтыя дыскусіі паўплывалі на палітызацыю ў цэлым тэматыкі паўстання 1863–1864 гг. у айчынным гістарыяграфіі.

Яго ж, Рэцэнзія: *Polskie dziewiętnastowieczne pamiętniki i listy z Ziem Zabronych – rola i miejsce w badaniach historycznych / red. W. Caban i L. Michalska-Bracha. – Warszawa : DiG, 2017. – 535 s.*

Аналізуецца зборнік артыкулаў міжнароднай групы даследчыкаў, прысвечаны падвядзенню вынікаў даследчага праекта «Успаміны і лісты польскіх

аўтараў з забраных зямель (Літва, Беларусь, Украіна) у 1795–1918 гадах», які рэалізоўваўся ў 2013–2017 гг. на базе Інстытута гісторыі Універсітэта імя Яна Каханойскага ў г. Кельцах (Польшча). Вызначаецца карысць для беларускай гістарыяграфіі, называюцца найбольш важныя для гэтага публікацыі, аналізуюцца крыніцавае кола пададзеных артыкулаў. Разам з гэтым вызначаюцца пэўныя хібы пры рэалізацыі праекта, напрыклад, слабы ўдзел у ім беларускіх даследчыкаў і недастатковыя кантакты прадстаўнікоў розных гістарыяграфічных традыцый.

Мацук Андрэй Уладзіміравіч, кандыдат гістарычных навук, старшы навуковы супрацоўнік аддзела гісторыі Беларусі Сярэдніх вякоў і пачатку Новага часу Інстытута гісторыі Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі.

«Выбары Сапегаў на сламі на сойм у панаванне Аўгуста III»

У артыкуле на падставе крыніц з архіваў і бібліятэк Варшавы, Вільнюса, Мінска, а таксама зборнікаў дакументаў, навуковай і мемуарнай літаратуры даследуюцца лічбавыя паказчыкі і працэс абрання на павятовых соймках ВКЛ паслоў на сойм Рэчы Паспалітай з роду Сапегаў у час праўлення Аўгуста III (1734–1763). Аўтарам вызначаецца месца гэтага вядомага роду сярод магнатэрыі, якая прадстаўляла ВКЛ на галоўным сойме дзяржавы.

Мяцельскі Андрэй Анатольевіч, кандыдат гістарычных навук, вядучы навуковы супрацоўнік аддзела крыніцазнаўства і археаграфіі Інстытута гісторыі Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі.

«Інвентар Морацкага манастыра 1609 г.»

У артыкуле даследуецца інвентар Морацкага манастыра 1609 г., які захоўваецца ў Галоўным архіве старажытных актаў у Варшаве і дае ўяўленне аб яго гаспадарчым комплексе, колькасці храмаў і іх інтэр'ерах. Дакумент з'яўляецца адным з нешматлікіх захаваных дакументаў па гісторыі гэтага манастыра, які існаваў, як мінімум, з сярэдзіны XVI ст. да 1824 г. і быў прыпісаным да Слуцкага Свята-Троіцкага манастыра.

Палтаржыцкая Надзея Мікалаеўна, магістр гістарычных навук, аспірант Інстытута гісторыі Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі, вядучы навуковы супрацоўнік аддзела старажытных актаў Нацыянальнага гістарычнага архіва Беларусі.

«Склад органаў гарадскога самакіравання Менска ў 1663–1680 гг. (паводле дакументаў актавых кніг)»

Праведзены аналіз кніг магістрата Менска (сучасны Мінск) за другую палову XVII ст. як крыніц па гісторыі гарадскога самакіравання за ўказаны перыяд, а менавіта структуры і персанальнага складу Менскага магістрата. Аўтар прыходзіць да высноў, што абедзве магістрацкія кнігі з'яўляюцца каштоўнымі крыніцамі і дазваляюць правесці даследаванне пры ўмове вы-

карыстання іх дадзеных з дапамогай сінтэзу і параўнаўчага аналізу. У дадатку змешчана табліца складу гадавых ураднікаў Менскага магістрата за 1663–1680, 1683 гг.

Рындзін Сяргей Мікалаевіч, вядучы навуковы супрацоўнік аддзела публікацыі дакументаў Нацыянальнага гістарычнага архіва Беларусі.

«Кітайскія падданья на тэрыторыі беларускіх губерняў у гады Першай сусветнай вайны»

У артыкуле паказваецца, што ў перыяд Першай сусветнай вайны істотна ўзрос уезд кітайцаў у беларускія губерні. Вывучаюцца ўмовы жыцця кітайскіх падданных, асвятляюцца іх адносіны з адміністрацыяй і мясцовым насельніцтвам. Разглядаецца выкарыстанне ўладамі Расійскай імперыі і Часовым урадам працы кітайскіх рабочых у Мінскай, Віцебскай і Магілёўскай губернях у 1916–1917 гг. (буйныя партыі рабочых з Кітая займаліся нарыхтоўкай лесу для патрэб арміі). Асвятляецца высяленне з беларускіх губерняў запалозраных у шпіянажы кітайскіх гандляроў. Праца заснавана на матэрыялах фондаў Нацыянальнага гістарычнага архіва Беларусі і Дзяржаўнага архіва Расійскай Федэрацыі.

Скурко Паліна Дзмітрыеўна, магістр гісторыі і даследаванняў спадчыны, аспірант гістарычнага факультэта Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, малодшы навуковы супрацоўнік Цэнтральнай навуковай бібліятэкі Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі.

«Или в подарок кому отдасть – проклять будеть»: практики і стратэгіі кнігакарыстання ў святле запісаў у кірылічных старадруках першай паловы XVII ст.»

Артыкул прысвечаны праблеме кніжнай міграцыі на землях Рэчы Паспалітай і Расіі ў ранняй Новай час. Крыніцамі для даследавання выступаюць амаль 300 кірылічных старадрукаў з фондаў Цэнтральнай навуковай бібліятэкі Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі і Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі. На падставе гэтага матэрыялу зроблены высновы пра тое, якім чынам кірылічная кніга цыркулявала ў грамадствах Расіі і Рэчы Паспалітай XVII ст., як часта пераходзіла з рук у рукі, якім шляхам трапіла за мяжу, і хто быў чытачом кірылічных кніг у той час.

Слж Наталля Уладзіміраўна, кандыдат гістарычных навук, дацэнт кафедры сацыяльных і мовазнаўчых дысцыплін гродзенскага філіяла прыватнай установы адукацыі «БІП-Інстытут правазнаўства».

«Тастамент гарадзенскага аптэкара Ганса Гансбаха 1673 г.»

Даследуецца і публікуецца тастамент гарадзенскага аптэкара Ганса Гансбаха, які змяшчаецца ў складзе кнігі войтаўска-лаўніцкага суда 1659–1676 гг. з фондаў Нацыянальнага гістарычнага архіва Беларусі, і ў дачыненні дадзенай кнігі ўяўляе сабой адзіны дакумент такога роду, які належаў замежніку

(ураджэнец Прусіі) і пратэстанту (лютэранін). Тастамент з'яўляецца цікавай крыніцай па гісторыі жыцця гарадзенскага аптэкара, у ім прадстаўлена інфармацыя пра яго веравызнанне, прафесію, сям'ю, асроддзе, побыт.

СНАПКОЎСКИ ЮРЫЙ МІКАЛАЕВІЧ, галоўны архівіст аддзела публікацыі дакументаў Нацыянальнага гістарычнага архіва Беларусі.

«"Вялікая еўрапейская вайна" ў жыцці насельніцтва прыфрантавых губерняў у дакументах НГАБ. Частка IV (студзень – чэрвень 1917 г.)»

Публікуецца 21 дакумент з фондаў Нацыянальнага гістарычнага архіва Беларусі, які дае ўяўленне аб настроях і цяжкім матэрыяльным стане грамадзянскага насельніцтва, ваеннаслужачых і іх сем'яў, аб барацьбе грамадзянскіх і ваенных улад з дэзерцірствам, рабаўнічымі нападамі і крадзяжамі на тэрыторыі Беларусі ў першай палове 1917 г. Асвятляюцца здарэнні, звязаныя з узнікненнем канфліктных сітуацый паміж самімі ваеннаслужачымі, ваеннаслужачымі і грамадзянскім насельніцтвам, а таксама некаторымі другімі абставінамі. Да дакументаў дадзены падрабязныя тэкстуальныя заўвагі і заўвагі па змесце.

СЫЦЬКО КІРЫЛ ВАЛЕР'ЕВІЧ, магістр кіравання, аспірант Інстытута гісторыі Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі, малодшы навуковы супрацоўнік Цэнтральнага навуковага архіва Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі.

«Парафіяльныя хронікі першай трэці XX ст. як крыніца па гісторыі Рымска-каталіцкай царквы ў Беларусі»

Аўтарам разглядаецца адна з найбольш інфарматыўных разнавіднасцей крыніц па гісторыі парафій Рымска-каталіцкага касцёла ў Беларусі першай трэці XX ст., а менавіта – хронікі, якія на дадзены момант знаходзяцца на захаванні ў парафіяльных архівах. З дапамогай структурнага аналізу вылучаюцца асаблівасці кожнага інфармацыйнага блока памянёных гістарычных крыніц, а таксама робіцца вывад аб іх крыніцазнаўчай вартасці.

УРУБЛЕЎСКИ ВАДЗІМ ВАЛЕР'ЕВІЧ, кандыдат гістарычных навук, галоўны архівіст аддзела публікацыі дакументаў Нацыянальнага гістарычнага архіва Беларусі.

«Парушэнне праваслаўнай царкоўнай практыкі пахавання як адлюстраванне працэсу супрацьстаяння ў Мінскай губерні каталікоў ліквідаваных парафій масаваму пераводу ў праваслаўе (другая палова XIX – пачатак XX ст.)»

На падставе судовых дакументаў з Нацыянальнага гістарычнага архіва Беларусі аўтарам вылучаюцца дзве групы прычын парушэння парадку пахавання памерлых у беларускай вёсцы з улікам канфесійнага фактару, сярод якіх называюцца завяшчанні паміраючых «упартых» быць пахаванымі па каталіц-

кім абрадзе і адмаўленне з іх боку неабходнасці хаваць сваіх дзяцей паводле царкоўных канонаў і звяртацца з гэтай адпавядаючай да праваслаўнага святара.

ФЛІКОП-СВИТА ГАЛІНА АЛЯКСАНДРАЎНА, кандыдат мастацтвазнаўства, навуковы супрацоўнік Цэнтра даследаванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі.

«Барацьба за выяву Бога: лёс алтарных карцін царквы ў вёсцы Шчорсы Навагрудскага павета пасля скасавання Уніі»

На матэрыялах архіўных крыніц разглядаецца лёс пасля скасавання Уніі дзвюх алтарных карцін, напісаных у пачатку XIX ст. італьянскім жывапісцам Марчэла Бачарэлі паводле захаду Іаахіма Храптовіча для грэка-каталіцкай царквы ў Шчорсах, прыводзяцца акалічнасці барацьбы за гэтыя помнікі паміж сям'ёй фундатара і праваслаўнай Царквой. У навуковае карыстанне ўводзіцца прозвішча невядомага дагэтуль жывапісца сярэдзіны XIX ст. – Янушкевіча з Вільні, які ў 1839–1840-х гг. зрабіў рэстаўрацыю названых помнікаў. Таксама разглядаюцца былыя прысценныя алтары шчорсаўскага храма, для якіх і былі прызначаны творы М. Бачарэлі. Закранаецца пытанне структуры і кампазіцыі ўніяцкіх алтароў.

ЧАРНЯЎСКІ ФЭДАР ВІКТАРАВІЧ, гісторык-генеалог.

«Уступ да генеалогіі роду Вяжэвічаў: продкі і сваякі Рыгора Шчасновіча Вяжэвіча, падсудка земскага Менскага ваяводства ў 1579–1600 гг.»

На падставе звестак з Літоўскай метрыкі, актавых кніг судовых устаноў Вялікага Княства Літоўскага і дадатковай літаратуры даследуюцца пачаткі шляхецкага роду Вяжэвічаў з Менскага ваяводства, даследуюцца кола яго сямейна-роднасных сувязяў, адзначаюцца факты, звязаныя з жыццядзейнасцю прадстаўнікоў у XV – першай палове XVII ст.

Резюме

АНТОНОВИЧ Зинаида Васильевна, кандидат исторических наук, доцент, доцент кафедры источниковедения исторического факультета Белорусского государственного университета.

«Развод в православной церкви в конце XVIII – начале XX в. (по материалам Национального исторического архива Беларуси)»

В статье прослеживается совершенствование нормативно-правового регулирования и изменения причин разводов, а также особенности документирования судебной деятельности православных консисторий на белорусских землях в конце XVIII – начале XX в. Автором определяются и обосновываются три вида разрывов семейных отношений: признание брака незаконным (несовершеннолетие одного из супругов, четвертый брак, кровосмешение, многоженство и т.п.), развод (супружеская измена, продолжительное отсутствие одного из супругов, физическое насилие и т.п.) и разрешение на отдельное проживание супругов (преимущественно, физическое насилие). В соответствии со структурой судопроизводства консисторий по бракоразводным делам и его нормативным регулированием выделяются три наиболее значимых этапа: конец XVIII ст. – 1841 г.; 1842–1880-е гг.; конец XIX – начало XX в.

БОРОБЕЙ Татьяна Петровна, аспирант кафедры этнологии, музеологии и истории искусств исторического факультета Белорусского государственного университета.

«Костел Св. Иоанна Крестителя в Столовичах – памятник «виленского барокко» (по материалам инвентарей XVIII–XIX вв.)»

На основании нескольких инвентарей из фонда «Могилевская римско-католическая консистория» Национального исторического архива Беларуси (1786, 1833, 1845 гг.) сделана попытка реконструировать внешний и внутренний вид костела Св. Иоанна Крестителя в Столовичах – памятника «виленского барокко» (1740–1746), перестроенного в православную церковь в 1860–1880-х гг. В значительной степени автор опирается на разработки польского искусствоведа С. Лоренца, который еще в межвоенный период проанализировал инвентари за 1746, 1759, 1765, 1793 гг. Обращение к более ранним инвентарям и публикациям белорусского исследователя В.С. Позднякова позволяет уточнить ряд существенных моментов из истории единственной святыни Мальтийского ордена в ВКЛ.

ВОЛКОВ Николай Александрович, кандидат исторических наук, старший научный сотрудник отдела публикации документов Национального исторического архива Беларуси, научный сотрудник

Института истории Национальной академии наук Беларуси;
Линевич Сергей Борисович, научный сотрудник отдела археологии первобытного общества Института истории Национальной академии наук Беларуси.

«История и военный потенциал Жаберского замка по письменным и археологическим источникам»

На данный момент Жаберский замок представляет собой очень интересный, но слабоисследованный археологический памятник. В первой половине XVI в. в Жабере существовал двор, который являлся центром большого имения. Во второй половине XVII в. на его месте усилиями Я.К. Дольского был построен бастионный замок, который стал одним из наиболее значимых резиденционных и оборонительных комплексов в регионе. Его военный потенциал значительно вырос в начале XVIII в. при М.С. Вишневецком, который обеспечил крепость значительным арсеналом и гарнизоном. Несмотря на это Жаберский замок не смог противостоять в 1706 г. армии Карла XII, капитулировал и был разрушен. Упоминания в письменных источниках и археологические находки свидетельствуют о том, что во время разрушения крепости шведы затопили рядом с ней значительную часть вооружения и боеприпасов. На данный момент сделаны только первые шаги по археологическому изучению памятника, но продолжение дальнейших исследований выглядит весьма перспективно.

Волков Николай Александрович (см. выше); **Скепьян Нина Анатольевна**, кандидат исторических наук, приглашенный преподаватель Института восточноевропейских исследований философского факультета Карловского университета в Праге.

«Памяти Юрия Николаевича Бохана (21.02.1966 – 13.04.2017)»

Доктор исторических наук Юрий Николаевич Бохан заложил основы оружейведения в белорусской исторической науке, успешно работал над изучением разных аспектов истории области военного дела, материальной культуры и урбанистики Великого Княжества Литовского XIV–XVI вв. Внезапная кончина ученого является невосполнимой утратой для белорусской исторической науки.

Глинский Евгений Станиславович, ведущий научный сотрудник отдела публикации документов Национального исторического архива Беларуси.

«Земляное сообщество деревень Ужа и Пророковщина Слуцкого княжества во второй половине XVII – первой трети XIX в.»

В статье анализируется формирование и функционирование локального сообщества землян (населения, несшего службу в военных подразделениях Слуцкого княжества), проживавших в деревнях Ужа и Пророковщина, отнесшихся к имению Грозово. Отмечается, что состав данного землянского

сообщества оставался стабильным до конца XVIII в. В его рамках во второй половине XVII – начале XVIII в. выделилось несколько родов (семьи Филона Корбута, Андрея Жоврида, Матеуша Осеевского), чьи представители из поколения в поколение несли непосредственную военную («казацкую») службу и располагали наибольшими земельными наделами. После присоединения белорусских земель к Российской империи сословное и территориальное единство жителей Ужи и Пророковщины было разрушено – под угрозой закрепощения часть земель выехала из имения Грозово, а большинство из оставшихся не смогло подтвердить дворянский статус и было переведено в однодворцы.

ДОВНАР АЛЕКСАНДР БОРИСОВИЧ, кандидат исторических наук, заведующий отделом источниковедения и археографии Института истории Национальной академии наук Беларуси.

«Новые материалы по истории Минска XVI–XVIII вв. из фондов Российского государственного исторического архива»

В статье приведен реестр дела 884 Г фонда 822 (опись 11) Российского государственного исторического архива. Проводится источниковедческая характеристика документов данного дела, подчеркивается их значимость для исследования истории Минска, изучения объектов недвижимости города в XVI–XVIII вв. Составлен список городских чиновников XVI–XVII вв., выявленных в документах дела. Опубликован документ продажи магазина на минском рынке 1542 г.

ЕВСТРАТЬЕВ ОЛЕГ ИГОРЕВИЧ, магистр исторических наук, аспирант кафедры историко-культурного наследия Беларуси Республиканского института высшей школы (г. Минск).

«“Куроника” в Тайном государственном архиве прусского культурного наследия в Берлине (Германия)»

Статья посвящена характеристике документов по истории герцогства Курляндия и Семигалия, хранящихся в Тайном государственном архиве прусского культурного наследия в Берлине (Германия). Приводится описание содержимого фондов архива, затрагивающих различные аспекты истории Курляндского герцогства. Статья содержит сигнатуры дел из фондов архива, относящихся к истории герцогства Курляндия и Семигалия. В этой связи она может служить подспорьем в проведении исследований, касающихся данного региона Восточной Прибалтики в период раннего Нового времени.

КОРОЛЬ МАРГАРИТА МИХАЙЛОВНА, магистр исторических наук, старший научный сотрудник отдела публикации документов Национального исторического архива Беларуси.

«Сопrotивление переводу в православие католического населения белорусских губерний после восстания 1863–1864 гг.: деятельность «подстрекателей» и реакция властей»

Рассматривается реакция российских властей на случаи сопротивления принудительному переводу в православие после подавления восстания 1863–1864 гг. Отмечается, что местная администрация отказывала бывшим католикам и униатам (преимущественно крестьянам) в активной роли в отстаивании прежнего вероисповедания и возлагала ответственность за неповиновение на разнообразие группы «подстрекателей». Главными среди них считались ксендзы, дворяне и местные общественные активисты, которые могли не принадлежать к привилегированным сословиям. Автор приходит к выводу, что чаще всего главными организаторами сопротивления переводу в православие являлись не внешние подстрекатели, а сами крестьяне, точнее, наиболее уважаемые и авторитетные среди них.

Лисейчиков Денис Васильевич, кандидат исторических наук, заместитель директора Национального исторического архива Беларуси.

«От Невеля до Люцина: визиты униатских церквей Полоцкой протопопии 1684 г.»

В статье рассматривается организация и проведение генеральных визитаций униатских церквей Полоцкой епархии в XVII в. В ее состав входили храмы на территории Витебского, Инфлянтского, Мстиславского, Полоцкого воеводств, а также Браславского повета Виленского воеводства Речи Посполитой. Анализируется формуляр заполнения протокола результатов проверки, появление новых разделов и рубрик. Очерчен круг вопросов, которые фиксируются в визитах. В качестве примера публикуется полный текст сохранившегося фрагмента визитов церквей Полоцкого и Инфлянтского воеводств 1684 г. Среди прочего, это самые ранние подробные документы о деятельности униатских приходов на территории сегодняшней Латвии. Сеть функционирования приходов «греческого обряда» отражает границы расселения «русинской» этноконфессиональной общности в регионе и дает возможность очертить границу устойчивого культурного влияния Полоцка.

Матвейчик Дмитрий Чеславович, кандидат исторических наук, заведующий отделом публикации документов Национального исторического архива Беларуси.

«Политики против ученых: дискуссии вокруг сборника документов «1863 год на Минщине» (1928–1930 гг.)»

Анализируется отношение некоторых деятелей науки и политики к сборнику документов «1863 год на Минщине», изданному сотрудниками Института белорусской культуры в 1927 г., освящаются основные дискуссии, ведшиеся на страницах советской прессы, показываются аргументы и контраргументы разных диспутантов. Высказывается предположение, что эти дискуссии повлияли в целом на политизацию тематики восстания 1863–1864 гг. в отечественной историографии.

Его же, Рецензия: Polskie dziewiętnastowieczne pamiętniki i listy z Ziemi Zabranych – rola i miejsce w badaniach historycznych / red. W. Caban i L. Michalska-Bracha. – Warszawa : DiG, 2017. – 535 s.

Анализируется сборник статей международной группы исследователей, посвященный подведению результатов исследовательского проекта «Воспоминания и письма польских авторов забранных земель (Литва, Беларусь, Украина) в 1795–1918 годах», который реализовывался в 2013–2017 гг. на базе Института истории Университета имени Яна Кохановского в г. Кельцах (Польша). Определяется польза для белорусской историографии, называются наиболее важные для этого публикации, анализируется круг источников представленных статей. Вместе с этим определяются некоторые недостатки при реализации проекта, например, слабое участие в нем белорусских исследователей и недостаточные контакты представителей разных историографических традиций.

Мацук Андрей Владимирович, кандидат исторических наук, старший научный сотрудник отдела истории Беларуси Средних веков и начала Нового времени Института истории Национальной академии наук Беларуси.

«Выборы Сапег послами на сейм в правление Августа III»

В статье на основании источников из архивов и библиотек Варшавы, Вильнюса, Минска, а также сборников документов, научной и мемуарной литературы исследуются цифровые показатели и процесс избрания на поветовых соймках ВКЛ послов на сейм Речи Посполитой из рода Сапегов во время правления Августа III (1734–1763). Автором определяется место этого известного рода среди магнатории, которая представляла ВКЛ на главном сойме государства.

Метельский Андрей Анатольевич, кандидат исторических наук, ведущий научный сотрудник отдела источниковедения и археографии Института истории Национальной академии наук Беларуси.

«Инвентарь Морочского монастыря 1609 г.»

В статье изучается инвентарь Морочского монастыря 1609 г., который хранится в Главном архиве древних актов в Варшаве и дает представление о его хозяйственном комплексе, количестве храмов и их интерьерах. Документ является одним из немногих сохранившихся документов по истории этого монастыря, который существовал, как минимум, с середины XVI в. до 1824 г. и был приписным к Слуцкому Свято-Троицкому монастырю.

Полторжицкая Надежда Николаевна, магистр исторических наук, аспирант Института истории Национальной академии наук Беларуси, ведущий научный сотрудник отдела древних актов Национального исторического архива Беларуси.

«Состав органов городского самоуправления Менска в 1663–1680 гг. (по документам актовых книг)»

Проведен анализ книг магистрата Менска (современный Минск) за вторую половину XVII в. как источников по истории городского самоуправления за указанный период, а именно структуры и персонального состава Менского магистрата. Автор приходит к выводам, что обе книги являются ценными источниками и позволяют провести исследование при условии использования их данных с помощью синтеза и сравнительного анализа. В приложении представлена таблица состава годовых урядников Менского магистрата за 1663–1680, 1683 гг.

РЫНДИН СЕРГЕЙ НИКОЛАЕВИЧ, ведущий научный сотрудник отдела публикации документов Национального исторического архива Беларуси.

«Китайские подданные на территории белорусских губерний в годы Первой мировой войны»

В статье указывается, что в период Первой мировой войны существенно возрос въезд китайцев в белорусские губернии. Изучаются условия жизни китайских подданных, освещаются их отношения с администрацией и местным населением. Рассматривается использование властями Российской империи и Временным правительством труда китайских рабочих в Минской, Витебской и Могилевской губерниях в 1916–1917 гг. (крупные партии рабочих из Китая занимались заготовкой леса для нужд армии). Освещается выселение из белорусских губерний заподозренных в шпионаже китайских торговцев. Работа основана на материалах фондов Национального исторического архива Беларуси и Государственного архива Российской Федерации.

СКУРКО ПОЛИНА ДМИТРИЕВНА, магистр истории и исследований наследия, аспирант исторического факультета Белорусского государственного университета, младший научный сотрудник Центральной научной библиотеки Национальной академии наук Беларуси.

«Или в подарок кому отдасть – проклять будеть»: практики и стратегии книгопользования в свете записей в кириллических старопечатных книгах первой половины XVII в.»

Статья посвящена проблеме книжной миграции на землях Речи Посполитой и России в раннее Новое время. Источниками для исследования выступают почти 300 кириллических старопечатных книг из фондов Центральной научной библиотеки Национальной академии наук Беларуси и Национальной библиотеки Беларуси. На основании этого материала сделаны выводы о том, каким образом кириллическая книга циркулировала в обществах России и Речи Посполитой XVII в., как часто переходила из рук в руки, какими путями попадала за границу, и кто был читателем кириллических книг в то время.

Слиж Наталья Владимировна, кандидат исторических наук, доцент кафедры социальных и языковедческих дисциплин гродненского филиала частного учреждения образования «БИП-Институт правоведения».

«Завещание гродненского аптекаря Ганса Гансбаха 1673 г.»

Исследуется и публикуется завещание гродненского аптекаря Ганса Гансбаха, которое содержится в составе книги войтовско-лавничьего суда 1659–1676 гг. из фондов Национального исторического архива Беларуси, и в отношении данной книги представляет собой единственный документ такого рода, который принадлежал иностранцу (уроженец Пруссии) и протестанту (лютеранин). Завещание является интересным источником по истории жизни гродненского аптекаря, в нем представлена информация про вероисповедание, профессию, семью, окружение, быт.

Снапковский Юрий Николаевич, главный архивист отдела публикации документов Национального исторического архива Беларуси.

«“Великая европейская война” в жизни населения прифронтовых губерний в документах НИАБ. Часть IV (январь – июнь 1917 г.)»

Публикуется 21 документ из фондов Национального исторического архива Беларуси, дающий представление о настроениях и тяжелом материальном положении гражданского населения, военнослужащих и их семей, о борьбе гражданских и военных властей с дезертирством, разбойными нападениями и грабежами на территории Беларуси в первой половине 1917 г. Освещаются происшествия, связанные с возникновением конфликтных ситуаций между самими военнослужащими, военнослужащими и гражданским населением, а также некоторыми другими обстоятельствами. Документы снабжены подробными текстовыми примечаниями и примечаниями по содержанию.

Сытько Кирилл Валерьевич, магистр управления, аспирант Института истории Национальной академии наук Беларуси, младший научный сотрудник Центрального научного архива Национальной академии наук Беларуси.

«Парафиальные хроники первой трети XX в. как источник по истории Римско-католической церкви в Беларуси»

Автором рассматривается одна из наиболее информативных разновидностей источников по истории парафий Римско-католического костела в Беларуси первой трети XX в., а именно – хроники, которые на данный момент находятся на сохранении в парафиальных архивах. С помощью структурного анализа выделяются особенности каждого информационного блока названных исторических источников, а также делается вывод об их историко-научной ценности.

ВРУБЛЕВСКИЙ ВАДИМ ВАЛЕРЬЕВИЧ, кандидат исторических наук, главный архивист отдела публикации документов Национального исторического архива Беларуси.

«Нарушение православной церковной практики погребения как отображение процесса противостояния в Минской губернии католиков ликвидированных парафий массовому переводу в православие (вторая половина XIX – начало XX в.)»

На основании судебных документов из Национального исторического архива Беларуси автором выделяются две группы причин нарушения порядка погребения умерших в белорусской деревне с учетом конфессионального фактора, среди которых называются завещания умирающих «упорствующих» быть погребенными по католическому обряду и отрицание с их стороны необходимости погребения своих детей по церковным канонам и обращения с целью отпевания к православному священнику.

ФЛИКОП-СВИТО ГАЛИНА АЛЕКСАНДРОВНА, кандидат искусствоведения, научный сотрудник Центра исследований белорусской культуры, языка и литературы Национальной академии наук Беларуси.

«Борьба за изображение Бога: судьба алтарных картин церкви деревни Щорсы Новогрудского уезда после упразднения Унии»

На материалах архивных источников рассматривается судьба после упразднения Унии двух алтарных картин, написанных в начале XIX в. итальянским художником Марчелло Бачарелли по заказу Иоахима Хрептовича для грекокатолической церкви в Щорсах, приводятся обстоятельства борьбы за эти памятники между семьей ктитора и православной Церковью. В научное употребление вводится фамилия неизвестного до настоящего времени живописца середины XIX в. – Янушкевича из Вильно, который в 1839–1840-х гг. сделал реставрацию названных произведений. Также рассматриваются бывшие пристенные алтари щорсовского храма, для которых и были предназначены произведения М. Бачарелли. Затрагивается вопрос структуры и композиции униатских алтарей.

ЧЕРНЯВСКИЙ ФЕДОР ВИКТОРОВИЧ, историк-генеалог.

«Введение в генеалогию рода Вяжевичей: предки и родственники Григория Щасновича Вяжевича, подсудка земского Менского воеводства в 1579–1600 гг.»

На основании сведений из Литовской метрики, актов книг судебных учреждений Великого Княжества Литовского и дополнительной литературы исследуются истоки шляхетского рода Вяжевичей из Менского воеводства, изучается круг его семейно-родственных связей, отмечаются факты, связанные с жизнедеятельностью представителей в XV – первой половине XVII в.

Summary

ANTONOVICH ZINAIDA VASILIYEUNA, PhD in history, Associate Professor, Department of Source Studies, Faculty of History, Belarusian State University.

«Divorce in the Orthodox Church in the late 18th – early 20th century (on the materials of the National Historical Archives of Belarus)»

The article examines the development of the legal regulations and changes in divorce grounds, as well as the peculiarities of documenting judicial activities of the Orthodox consistories in Belarus in the late 18th and early 20th centuries. The author identifies and justifies three types of termination of marriage: the recognition of marriage as illegal (in such cases as when one of the spouses is a minor, or the marriage is the fourth one, or there is incest or polygamy, etc.), divorce (adultery, a continuous absence of one of the spouses, physical abuse, etc.), obtaining permission for separate living of the husband and the wife (mainly, physical violence). In accordance with the structure of the proceedings of the Consistory for divorce cases and its legal regulations, three most significant periods are identified: late 18th century–1841; 1842–1880th; late 19th – early 20th century.

VARABEI TATSIANA PIATROUNA, PhD student, Department of Ethnology, Museology and Art History, Faculty of History, Belarusian State University.

«The Church of St. John the Baptist in Stalovičy as a Monument of Vilnius Baroque (According to the Inventories of the 18th–19th Centuries)»

On the basis of several inventories from the collections of the National Historical Archives of Belarus (1786, 1833, 1845) the article seeks to reconstruct the exterior and interior of St. John Baptist Church in Stalovičy, a monument of Vilnius Baroque (1740–1746) rebuilt into an Orthodox church in the 1860–1880s. To a large extent, the study is based on the works of the Polish art historian S. Lorentz, who examined the inventories of 1746, 1759, 1765, 1793 in the interwar period. Employing earlier inventories and the publications by the Belarusian researcher V. S. Pazdniakou allows to clarify some significant points in the history of the only church of the Order of Malta in the GDL.

VOLKAU MIKOLA ALIAKSANDRAVICH, PhD, Main Archivist, Department of Document Publication, National Historical Archives of Belarus, Research Associate, Institute of History of the National Academy of Sciences of Belarus; **LINEVICH SIARHEI BARYSAVICH**, researcher, Department of Archaeology of Prehistoric Society, Institute of History of the National Academy of Sciences of Belarus.

«The history and a military potential of Žabier Castle in the Light of Written and Archaeological Sources»

Nowadays Žabier Castle represents an interesting archaeological monument, which has attracted little attention. In the first half of the 16th century in Žabier there was a manor which was the centre of a larger estate. In the second half of the 17th century, by efforts of Jan Karol Dolski, a strong bastion castle was built in the place, which became one of the most significant defensive and representative complexes in the region. The military potential of Žabier Castle grew significantly at the beginning of the 18th century under Michal Serwacy Wisznowiecki, who provided the citadel with a substantial arsenal and garrison. Despite this, the fortress was unable to withstand the army of Charles XII in 1706, capitulated and was destroyed. Many mentions in written and archaeological sources indicate that during its destruction the Swedes drowned a significant part of the armour and ammunition from its arsenal nearby. So far there have been made preliminary steps towards an archaeological study of the monument, but further research seems to be very perspective.

VOLKAU MIKOLA ALIAKSANDRAVICH (see above); **SKEPYAN NINA ANATOLYEUNA**, PhD, external teacher at the Department of East European Studies of the Faculty of Arts of Charles University in Prague (DEES).

*«In the Memory of Yury Mikalayevich Bohan
(21.02.1966 – 13.04.2017)»*

Professor Yury Mikalayevich Bohan, PhD, was a founder of weaponology in Belarusian scholarship, who successfully conducted research on different aspects of military history, urban geography and material culture of the Grand Duchy of Lithuania in the XIV–XVI centuries. His sudden death is great loss for Belarusian scholarship.

HLINSKI JAUHIEN STANISLAVAVICH, Senior Researcher, Department of Document Publication, National Historical Archives of Belarus.

«The Ziemianie Community of Vuža and Prarokaŭščyna Villages of Sluck Duchy in the Second Half of the Seventeenth – First Third of the Nineteenth Century»

The article explores the formation and functioning of the local community of ziemianie (a social group serving in military units of Sluck Duchy), residing in the villages of Vuža and Prarokaŭščyna and belonging to Hrozava estate. It reveals that the composition of the community remained stable until the late eighteenth century. In the late seventeenth and early eighteenth century within it there were several families (those of Filon Korbut, Andrey Zhaurda, Matevush Asiayeuski), whose members carried out a military (“kassak”) service and held small manorial estates. After the inclusion of the Belarusian territories into the Russian Empire the social and territorial entity of the population of Vuža and Prarokaŭščyna was violated – under the threat of enslaving part of ziemianie moved out from Hrozava

estate, while the majority of those who stayed failed to prove the gentry status and were demoted to *odnodvortsy*.

DOUNAR ALIAKSANDR BARYSAVICH, PhD in History, Head of the Department of Source Criticism and Archeography, Institute of History, National Academy of Sciences of Belarus.

«New materials on the history of 16th- and 18th-century Minsk from the Russian State Historical Archives»

The article contains a registry of item 884 G, Fond 822 (inventory 11) of the Russian State Historical Archives. The author provides a source-study description of the documents from the item, highlighting their significance for the study of the history of Minsk and estates of the city in the 16th–18th centuries. The article incorporates a list of city officials of the 16th–17th centuries, discovered in the documents, and a document on the sale of a store at Minsk market in 1542.

YEUSTRATSYEU ALEH IHARAVICH, Master of History, PhD student of the Department of Historical and Cultural Heritage of Belarus of the National Institute for Higher Education (Minsk).

«“Cauronica” in the Prussian Privy State Archives of the Prussian Cultural Heritage Foundation in Berlin (Germany)»

The article examines the documents that reveal the history of the Duchy of Courland and Semigallia, available at the Prussian Privy State Archives in Berlin (Germany). It includes a description of the contents of the archival fonds, concerning various aspects of the history of the Duchy of Courland. The article contains the signatures of the historical records of the abovementioned archive relating to the history of the Duchy of Courland and Semigallia. From a scholarly perspective, it can serve as a valuable tool for studies on the history of the East Baltic region in the early modern period.

KAROL MARHARYTA MIKHAYLAUNA, MA in History, Senior Researcher, Department of Information and Retrieval Systems, National Historical Archives of Belarus.

«Resistance of the Catholic population of the Belarusian governorates to Conversions into Orthodoxy after the uprising of 1863–1864: the activities of “instigators” and the response of the authorities»

The article looks into the responses of the authorities towards the cases of resistance to forced conversion into Orthodoxy after the suppression of the uprising of 1863–1864. It reveals that the local authorities actively refused former Catholics and Uniates (mainly from the peasantry) in their defence to profess their former faith and laid the responsibility for disobedience on various groups of “instigators”. It was assumed that their leaders were priests, gentry and local public activists, who could not belong to the privileged. The author comes to the conclusion that more often the main organisers of resistance to conversion into Orthodox

Christianity were peasants themselves, specifically the most respected and influential of them, rather than external “instigators”.

LISEICHYKAU DZIANIS VASILYEVICH, PhD in History, Deputy Director of the National Historical Archives of Belarus.

«From Nieviel to Liucyn: Visitations of the Uniate churches of the Polack Protopyy of 1684».

The article studies the organization and conducting of general visitations of the Uniate churches of the Polack Eparchy in the 17th century. It embraced the churches of the Viciebsk, Livonia, Mscislaŭ and Polack voivodeships, as well as the the Braslaŭ powiat of the Vilnius voivodeship of the Polish-Lithuanian Commonwealth. It examines the form for the results of revision, revealing the appearance of new sections and sub-sections. The article delineates the range of questions which found place in visitations. As an example, a full text of the survived visitation of the churches of the Polack and Livonia voivodeships in 1684 is published. Among other things, these are the earliest documents detailing the activities of Uniate parishes in nowadays Latvia. The network of the functioning parishes of the ritus graeci reflects the boundaries of the settlement of the Ruthenian community in the region and provides an opportunity to outline the borderline of the firm cultural influence of Polotsk.

MATVEICHYK DZMITRY CHASLAVAVICH, PhD in History, Head of the Department of Document Publication, National Historical Archives of Belarus.

«Politicians against scholars: debates about the Collection of Documents «The year of 1863 in the Minsk Region» (1928–1930)»

The article examines the attitudes of some scholars and politicians towards «The year 1863 in the Minsk Region», a collection of documents published in 1927 by the research fellows of the Institute of Belarusian Culture. It gives an account of the most important debates which raged in the Soviet press, including arguments and counter-arguments of different debaters. It is assumed that these debates gave an impetus to the politicising of the topic of the Uprising of 1863–1864 in Belarusian scholarship.

He is, Review: Polskie dziewiętnastowieczne pamiętniki i listy z Ziemi Zabrzanych – rola i miejsce w badaniach historycznych / red. W. Caban i L. Michalska-Bracha. – Warszawa : DiG, 2017. – 535 s.

The review examines a collection of articles written by an international group of researchers and devoted to the outcomes of the project «Recollections and Letters of Polish Authors of Taken Lands (Lithuania, Belarus, Ukraine) in 1795-1918 run at the Institute of History of the Jan Kochanowski University in Kielce (Poland) in 2013-2017. It assesses the value of the project for Belarusian historiography, shows the most important publications and examines the range of sources on which the articles are based. At the same time, it points out to the weaknesses

detected while conducting the project, for example, lack of Belarusian researchers in it and insufficient contacts between representatives of different historiographic traditions.

MACUK ANDREI ULADZIMIRAVICH, PhD in History, Senior Researcher, Department of Medieval and Early Modern History of Belarus, Institute of History, National Academy of Sciences of Belarus.

«The Elections of the Sapiehas as ambassadors to the Sejm during the reign of Augustus III»

Relying upon sources from archives and libraries of Warsaw, Vilnius and Minsk, as well as collections of documents, scholarly literature and memoirs, the article seeks to examine the quantitative information and the process of election at the powiat sejmiks of the GDL delegates for the sejm of the Commonwealth from the Sapieha family during the reign August III (1734–1763). It places this famous family among the magnates who represented the GDL at the main sejm of the Commonwealth.

MIACELSKI ANDREI ANATOLIYEVICH, PhD in History, Leading Researcher of the Department of Source Criticism and Archeography, Institute of History, National Academy of Sciences of Belarus.

«Inventory the Morač monastery in 1609»

The article examines the 1609 inventory of the Morač monastery, kept at the Central Archives of Historical Records in Warsaw, which provides information about the household, the number of churches and their interiors. The document is one of the few survived sources on the history of the monastery which existed at least since the mid-sixteenth century until 1824 and was ascribed to the Sluck St Trinity monastery.

PALTARZHYTSKAJA NADZIEJA MIKALAYEUNA, MA in History, PhD Student, Institute of History, National Academy of Sciences of Belarus; Researcher of Department of Ancient Acts, National Historical Archives of Belarus.

«The composition of the city government of Minsk in 1663–1680 (according to the documents of the magistrate's books)»

The article analyses the magistrate's books of the second half of the 17th century as a source on the history of city government during the indicated period, in particular its structure and composition of the staff. It shows that both books represent important sources and allows to conduct research in case of employing the methods of synthesis and comparative analysis for working with their data. The article has an appendix containing a list of constables of the Minsk City Magistrate for the years of 1663–1680 and 1683.

RYNDZIN SIARHEY MIKALAEVICH, Leading Researcher, Department of Document Publication, National Historical Archives of Belarus.

«Chinese subjects within the territories of the Belarusian governorates during the World War I»

The article reveals that during WWI there was observed an increase of the arrival of the Chinese in the Belarusian governorates. It examines the conditions of life of Chinese subjects, sheds light on the relations with the government and local authorities. It looks into the use of Chinese labour by the authorities and the Russian Empire and the Russian Provisional Government in the Minsk, Viciebsk and Mahilioŭ governorates in 1916–1917 (significant groups of workers from China were involved in logging for military needs). The article cast light on the ejection from the Belarusian governorates of the Chinese traders suspected of espionage. The study relies upon the sources from the fonds of the National Historical Archives of Belarus and the State Archives of the Russian Federation.

SKURKO PALINA DZMITRYEUNA, MA in History and Heritage Studies, PhD student, Faculty of History, Belarusian State University, Junior Researcher, Central Scientific Library, National Academy of Sciences of Belarus.

«If he gives someone this book as a gift, he will be cursed»: practices and strategies of using books in the light of the inscriptions found in Cyrillic books of the first half of the 17th century»

The article examines the problem of book migration within the territory of the Polish-Lithuanian Commonwealth and Russia in the early modern period. It is based on around 300 Cyrillic books, printed in the first half of 17th century, from the collections of the Central Scientific Library of the National Academy of Sciences of Belarus and the National Library of Belarus. It looks into the circulation of Cyrillic book circulated in the societies of Russia and the Commonwealth in the seventeenth century, frequency of their transfer from one owner to another, the ways of their transfer abroad, and the readership.

SLIZH NATALLIA ULADZIMIRAUNA, PhD in History, Docent, Department of Social and Linguistic Studies, Hrodna Branch of the private educational institution «The Belarusian Institute of Legal Science».

«The 1673 will of Hans Hansbach, Hrodna Chemist »

The article examines the will of Hrodna Chemist Hans Hansbach, which can be found at the 1659-1676 book of the wojt-lawnik court from the collection of the National Historical Archives of Belarus, and is a unique sample in the book. The will belonged to a foreigner (a native of Prussia) of Lutheran confession. The document is an interesting source on everyday history of a chemist from Hrodna, since it contains information about the faith, occupation, family, surroundings, and life.

SNAPKOUSKI YURY MIKALAYEVICH, Main Archivist, Department of Document Publication, National Historical Archives of Belarus.

«“The Great European War” in the life of the population of the frontline provinces in the documents of the NHAB. Part IV (January – June 1917)».

The article contains 21 documents from the National Historical Archives of Belarus collections, concerning in the publication covering the mindset and the difficult financial situation of the civilian population, military personnel and their families, the resistance of the as well as the civil and the military authorities to desertions, robberies and attacks in the territory of Belarus in early 1917. It delineates the incidents of conflicts between the members of the armed forces, between soldiers and civilians, as well as of conflicts which occurred in some other circumstances. The published documents have detailed textual and other notes about their contents.

SYTSKO KIRYL VALIEREVICH, MA, PhD Student, Institute of History of National Academy of Sciences of Belarus; Junior Researcher, Central Scientific Archive of the Institute of History, National Academy of Science of Belarus.

«Parish chronicles of the early twenty century as sources on the history of the Roman-Catholic Church in Belarus»

The article examines one of the most informative types of sources on the history of Roman-Catholic parishes in Belarus in the early twenty century, specifically chronicles, which are currently kept at parish archives. By employing the method of structural analysis, the author reveals the peculiarities of each informative block of the mentioned sources and assesses their value as source material.

URUBLEUSKI VADZIM VALERYEVICH, PhD in History, Main Archivist, Department of Document Publication, National Historical Archives of Belarus.

«The violation of the Orthodox tradition of interment as a manifestation of the process of resistance of the Catholics of the eliminated parishes towards conversions into Orthodox Christianity in the Minsk governorate (late XIX – early XX cc.)»

On the basis of the court documents from the National Historical Archives of Belarus, the article explores two groups of reasons of the violation of interments in a Belarusian village, while taking into account the confessional factor. Among the reasons there are wills the dying who insist on being buried in accordance with the Catholic tradition and refuse the necessity to bury their children in accordance with the Church canons and to ask an Orthodox priest to carry out a burial service.

FLIKOP-SVITA HALINA ALIAKSANDRAUNA, PhD, Researcher, Centre for the Studies of Belarusian Culture, Language and Literature, National Academy of Sciences of Belarus.

«The struggle for the image of God: the fate of the altarpiece of the Church in the village of Ščorsy of the Navahrudak district after the elimination of the Union»

Based on archival sources the article examines the fate of two altar paintings, created in the early 19th century by the Italian artist Marcello Bacciarelli at the request of Joachim Khrapovich for the Greek Catholic Church. It provides an account of the fight for the artefacts between the family of the kitor and the Orthodox Church. It introduces the name of the previously unknown artist of the mid-19th century, Yanushkievich from Vilnius, who completed restoration work on the paintings in the 1839–1840s. It also studies the former wall altars of the church in Ščorsy, for which the works of M. Bacciarelli were intended. The article deals with the problem of the structure and composition of the Uniate altars.

CHARNIAUSKI FIODAR VIKTARAVICH, historian and genealogist.

«Introduction into the genealogy of the Viazhevich family: ancestors and relatives of Ryhor Shchasnovich Viazhevich, zemstvo sub-judge of the Minsk voivodeship in 1579–1600»

On the basis of the information from the Lithuanian Metrica, books of various courts of the Grand Duchy of Lithuania and additional literature the article examines the origin of the gentry family of Viazhevich from the Minsk voivodeship, familial and social networks, and facts of the lives of the members of the family in XV – early XVII.

ПРАВІЛЫ ДЛЯ АЎТАРАЎ «АРХІВАРЫУСА»

1. «Архіварыус» публікуе навуковыя даследаванні ў галіне архівазнаўства, тэарэтычнай і практычнай археаграфіі, крыніцазнаўства і сумежных спецыяльных гістарычных дысцыплін, а таксама інфармацыйныя матэрыялы на апублікаваныя працы.
2. Рэдакцыйная калегія прымае да разгляду матэрыялы, якія адпавядаюць патрабаванням, што прад'яўляе Вышэйшая атэстацыйная камісія Рэспублікі Беларусь да навуковых артыкулаў.
3. Аўтары нясуць персанальную адказнасць за прадстаўленне ў рэдакцыю ўжо раней апублікаваных артыкулаў або артыкулаў, прынятых да друку іншымі выданнямі.
4. Аўтары разам з рукапісам навуковага артыкула падаюць выпіску з пратакола пасяджэння вучонай рады, аддзела, кафедры з месца працы з рэкамендацый артыкула да друку.
5. Дапускаецца замест выпіскі з пратакола падаць дзве рэцэнзіі доктараў альбо кандыдатаў навук, якія з'яўляюцца спецыялістамі ў той галіне ведаў, па якой зроблена даследаванне. Рэцэнзіі павінны ўтрымліваць рэкамендацыі артыкула да друку.
6. Рэкамендацыі да друку навуковых артыкулаў, падрыхтаваных супрацоўнікамі органаў і ўстановаў Дзяржаўнай архіўнай службы Рэспублікі Беларусь, ажыццяўляюць вучоныя рады Нацыянальнага гістарычнага архіва Беларусі, БелНДДАС, БелНДЦЭД, іншых дзяржаўных архіваў, навуковых і вышэйшых навучальных устаноў.
7. Для публікацый дакументальных крыніц, матэрыялаў інфармацыйнага характару, рэцэнзій рэкамендацыі да друку не патрабуюцца.
8. Друкаваная версія артыкула завяраецца подпісам аўтара з прастаўленнем даты, а таксама ўказваюцца прозвішча, імя і імя па бацьку, месца працы, займаемая пасада, вучоная ступень, тэлефоны для сувязі з рэдакцыяй. Разам з раздрукоўкай прадстаўляецца ідэнтычны электронны варыянт артыкула.
9. Артыкул забяспечваецца анатацыямі на беларускай (рэзюмэ), рускай і англійскай (summary) мовах памерам 100–150 слоў.
10. Аб'ём навуковага артыкула – не менш за 14 тыс. і не больш за 25 тыс. знакаў, аб'ём публікацыі дакументальных крыніц – 40 тыс. знакаў. Раздрукоўка выконваецца шрыфтам Times New Roman, кегль 14 пунктаў, праз 1,5 інтэрвала, палі верхняе і ніжняе па 2 см, левае 3 см, правае 1,5 см.
11. Артыкул афармляецца згодна з главай 5 Інструкцыі аб парадку афармлення кваліфікацыйнай навуковай працы (дысертацыі) на саісканне вучоных ступеняў кандыдата і доктара навук, аўтарэферата і публікацый па тэме дысертацыі, зацверджанай пастановай Вышэй-

шай атэстацыйнай камісіі Рэспублікі Беларусь ад 28 лютага 2014 г. № 3. Пры спасылцы на архіўную крыніцу абавязкова ўказваецца поўная назва справы, крайнія даты і колькасць аркушаў у ёй.

12. Тэрмін падачы артыкулаў – да 30 чэрвеня бягучага года. Пасля 30 чэрвеня матэрыялы могуць прымацца для публікацыі ў штогодніку ў наступным годзе.
13. Рэдакцыйная калегія не бярэ платы за апублікаванне навуковых артыкулаў.

*Рэдакцыйная калегія «Архіварыуса»
220002, г. Мінск, вул. Крапоткіна, 55
archivaryus@niab.by*

GUIDELINES FOR AUTHORS OF «ARCHIVARIYUS»

1. «Archivarius» publishes scholarly research on branch of archival science, theoretical and practical archeography, source studies and related special historical disciplines, and also information materials and reviews of published works.
2. Editorial Board accepts for reviewing materials which meet the requirements, imposed by the Higher Attestation Commission of the Republic of Belarus in relation to scholarly articles.
3. Authors bear responsibility for submitting articles already published and articles accepted for publishing in other journals.
4. Authors submit, along with their manuscripts, an extract from the minutes of the meeting of the Academic Council, department, unit of the place of their work with a recommendation to publish the article.
5. It is allowed to provide two reviews by professors, who are specialists in the area in which the research was done, instead of the minute extract. Reviews should contain a publication recommendation.
6. Recommendation for publication of scholarly articles, written by employees of the agencies and institutions of State Archival Service of the Republic of Belarus, is provided by Research Council of the National Historical Archives of Belarus, BELASRMRI, BRCER, other state archives, research and higher educational institutions.
7. Recommendations are not required for publishing documentary sources and materials of an informative character.
8. A printed copy of an article should be dated and signed by the author and should contain the name, surname, patronymic name, place of work, position held, academic degree, phone number. A printed copy should be accompanied by an identical electronic copy.
9. The article should be accompanied by 100-150 word summaries, written both in Belarusian and English.
10. An article is expected to be no more than 20000 signs, the length of a primary source published is up to 40000 signs. Times New Roman script should be used to write an article. The typeface should be 14-point. Line spacing should be 1.5. The top and bottom margins should be 2 cm, the left margin should be 3 cm, the right margin should be 1.5 cm.
11. An article should be formatted in accordance with Chapter 5 of Guidelines for (on the) procedure of registration for qualifying scientific work (thesis) for the academic degrees of the candidate and doctor of science, the author's abstract and publications on the topic

of the thesis approved of the Resolution of the Higher Attestation Commission of the Republic of Belarus of February 28, 2014 N. 3. While making a reference to an archival source, the full title of the item, the chronological frame and the number of folios must be specified.

12. The deadline for submitting articles is June 30 of the current year. After the deadline all the materials will be accepted for publication in the following year.
13. There is no charge for publishing scholarly articles.

*Editorial Board of «Archivarius»
220002, Minsk, Kropotkina Str. 55
archivaryus@niab.by*

Змест

АРХІВАЗНАЎСТВА

О. И. Евстратъев

«Куроника» в Тайном государственном архиве прусского культурного наследия в Берлине (Германия). 5

ПУБЛІКАЦЫЯ І АРХЕАГРАФІЧНАЯ АПРАЦОЎКА АРХІЎНЫХ ДАКУМЕНТАЎ

А. Б. Доўнар

Новыя матэрыялы па гісторыі Мінска XVI–XVIII стст.
з фондаў Расійскага дзяржаўнага гістарычнага архіва 47

А. А. Мяцельскі

Інвентар Морацкага манастыра 1609 г. 62

Н. У. Сліж

Тастамент гарадзенскага аптэкара Ганса Гансбаха 1673 г. 71

Ю. Н. Снатковскі

«Великая европейская война» в жизни населения прифронтовых губерний в документах НИАБ. Часть IV (январь – июнь 1917 г.) 77

КРЫНЦАЗНАЎСТВА

З. В. Антановіч

Скасаванне шлюбу ў праваслаўнай царкве
ў канцы XVIII – пачатку XX ст. (паводле матэрыялаў
Нацыянальнага гістарычнага архіва Беларусі) 103

Т. П. Варabei

Касцёл Св. Яна Хрысціцеля ў Сталовічах – помнік «віленскага барока»
(паводле інвентароў XVIII–XIX стст.) 113

М. А. Волкаў, С. Б. Ліневіч

Гісторыя і ваенны патэнцыял Жаберскага замка паводле
пісьмовых і археалагічных крыніц 126

Д. В. Лісейчыкаў

Ад Невеля да Люцына:
візіты ўніяцкіх цэркваў Полацкай пратапопіі 1684 г. 141

Н. М. Палтаржыцкая

Склад органаў гарадскога самакіравання Менска ў 1663–1680 гг.
(паводле дакументаў актавых кніг) 167

П. Д. Скурко

«Или в подарок кому отдасть – проклять будеть»:
практыкі і стратэгіі кнігакарыстання ў святле запісаў у кірылічных
старадруках першай паловы XVII ст. 178

К. В. Сыцько

Парафіяльныя хронікі першай трэці XX ст. як крыніца
па гісторыі Рымска-каталіцкай царквы ў Беларусі 188

ГІСТОРЫЯ

Я. С. Глінскі

Зямлянская супольнасць вёсак Вужа і Прарокаўшчына
Слудскага княства ў другой палове XVII – першай трэці XIX ст. 197

М. М. Кароль

Супраціўленне пераводу ў праваслаўе каталіцкага насельніцтва
беларускіх губерняў пасля паўстання 1863–1864 гг.:
дзейнасць «падбухторшчыкаў» і рэакцыя ўлад 233

Д. Ч. Матвейчык

Палітыкі супраць навукоўцаў: дыскусіі вакол зборніка дакументаў
«1863 год на Меншчыне» (1928–1930 гг.) 247

А. У. Мацук

Выбары Сапегаў пасламі на сойм у панаванне Аўгуста III. 257

С. Н. Рындін

Китайские подданные на территории белорусских губерний
в годы Первой мировой войны 273

В. В. Урублеўскі

Парушэнне праваслаўнай царкоўнай практыкі пахавання
як адлюстраванне працэсу супрацьстаяння
ў Мінскай губерні каталікоў ліквідаваных парафій масаваму
пераводу ў праваслаўе
(другая палова XIX – пачатак XX ст.) 284

Г. А. Флікоп-Світа

Барацьба за выяву Бога:
лэс алтарных карцін царквы ў вёсцы Шчорсы
Навагрудскага павета пасля скасавання Уніі. 294

ГЕНЕАЛОГІЯ

Ф. В. Чарняўскі

Уступ да генеалогіі роду Вяжэвічаў: продкі і сваякі
Рыгора Шчасновіча Вяжэвіча, падсудка земскага
Менскага ваяводства ў 1579–1600 гг. 305

НЕКРАЛОГ

М. А. Волкаў, Н. А. Скеп'ян

Памяці Юрыя Мікалаевіча Бохана
(21.02.1966–13.04.2017) 322

РЭЦЭНЗІІ

Polskie dziewiętnastowieczne pamiętniki i listy
z Ziemi Zabranych – rola i miejsce w badaniach historycznych /
red. W. Caban i L. Michalska-Bracha. –
Warszawa : DiG, 2017. – 535 s. 326

Рэзюмэ	331
Резюме	339
Summary	347
Правілы для аўтараў «Архіварыуса»	355
Guidelines for authors of «Archivaryus»	357

Contents

ARCHIVAL SCIENCE

A. Yeustratsyeu

«Couronica» in the Prussian Privy State Archives
of the Prussian Cultural Heritage Foundation
in Berlin (Germany). 5

THE PUBLICATION AND PROCESSING OF ARCHIVAL RECORDS

A. Dounar

New materials on the history
of 16th- and 18th-century Minsk from the
Russian State Historical Archives. 47

A. Miacelski

Inventory the Morač monastery in 1609 62

N. Slizh

The 1673 will of Hans Hansbach, Hrodna Chemist 71

Y. Snapkouski

«The Great European War» in the life of the population
of the frontline provinces in the documents of the NHAB.
Part IV (January – June 1917). 77

SOURCE STUDIES

Z. Antonovich

Divorce in the Orthodox Church in the late 18th – early 20th century
(on the materials of the National Historical
Archives of Belarus) 103

T. Varabei

- The Church of St. John the Baptist in Stalovičy as a Monument
of Vilnius Baroque (According to the Inventories
of the 18–19th Centuries) 113

M. Volkau, S. Linevich

- The history and a military potential of Žabier Castle
in the Light of Written and Archaeological Sources 126

D. Liseichykau

- From Nieviel to Liucyn:
Visitations of the Uniate churches
of the Polack Protopy of 1684 141

N. Paltarzhyskaja

- The composition of the city
government of Minsk in 1663–1680
(according to the documents of the magistrate's books) 167

P. Skurko

- If he gives someone this book as a gift, he will be cursed»:
practices and strategies of using books in the light
of the inscriptions found in Cyrillic books of the first half
of the 17th century 178

K. Sytsko

- Parish chronicles of the early twenty century
as sources on the history of the Roman-Catholic
Church in Belarus 188

HISTORY*J. Hlinski*

- The Ziemianie Community of Vuža and Prarokauščyna
Villages of Sluck Duchy in the Second Half
of the Seventeenth – First Third of the Nineteenth Century 197

M. Karol

- Resistance of the Catholic population of the Belarusian governorates
to Conversions into Orthodoxy after the uprising of 1863–1864:

the activities of “instigators” and the response
of the authorities 233

D. Matveichyk

Politicians against scholars:
debates about the Collection of Documents
«The year of 1863 in the Minsk Region» (1928–1930). 247

A. Macuk

The Elections of the Sapiehas as ambassadors
to the Sejm during the reign of Augustus III 257

S. Ryndzin

Chinese subjects within the territories
of the Belarusian governorates during the World War I. 273

V. Urubleuski

The violation of the Orthodox tradition of interment
as a manifestation of the process of resistance of the Catholics
of the eliminated parishes towards conversions into Orthodox
Christianity in the Minsk governorate
(late XIX – early XX cc.) 284

H. Flikop-Svita

The struggle for the image of God: the fate of the altarpiece
of the Church in the village of Ščorsy of the Navahrudak
district after the elimination of the Union. 294

GENEALOGY

F. Charniauski

Introduction into the genealogy of the Viazhevich family: ancestors and
relatives of Ryhor Shchasnovich Viazhevich, zemstvo sub-judge
of the Minsk voivodeship in 1579–1600 305

OBITUARY

M. Volkau, N. Skepyan

In the Memory of Yury Mikalayevich Bohan (21.02.1966 – 13.04.2017) . . . 322

REVIEWS

Polskie dziewiętnastowieczne pamiętniki i listy z Ziemi Zabrzanych – rola i miejsce w badaniach historycznych / red. W. Caban i L. Michalska-Bracha. – Warszawa : DiG, 2017. – 535 s. (D. Matveichyk).	326
Summary	347
Guidelines for authors of «Archivarius»	357

Архіварыус: зб. навук. паведамл. і арт. ; вып. 15 / рэдкал. : В. Ф. Голубеў [і інш.]. — Мінск : НГАБ, 2017. — 368 с., іл.

ISSN 2225-4412.

Нацыянальным гістарычным архівам Беларусі падрыхтаваны пятнаццаты выпуск штогодніка «Архіварыус». На яго старонках асвятляецца шырокае кола пытанняў гісторыі, архівазнаўства, археаграфіі, крыніцазнаўства і іншых спецыяльных гістарычных дысцыплін. У навуковы ўжытак уводзіцца шэраг новых, раней невядомых дакументаў і фактаў.

Прызначаецца архівістам, гісторыкам, краязнаўцам і ўсім, хто цікавіцца старонкамі мінулага Беларусі.

УДК [930.22+94(476)«15/19»(082)]

ББК 79.3(Бел)+63.3(4Бел)41